

ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

Community Strength in Community-based Tourism Management of Pha Wai Village,
Puanpu Sub-District, Nonghin District, Loei Province

วรกรณ์ ใจน้อย¹

Warakorn Jainoi¹

Corresponding Author's Email: warakorn.jainoi@gmail.com

(Received: April 28, 2023; Revised: September 7, 2023; Accepted: September 11, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย 2) เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่มได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ประธานและคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชน และประชาชนในชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า

ผลการศึกษาปัจจัยด้านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ 1) ด้านองค์กรชุมชน 2) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 3) ด้านการเรียนรู้ และ 4) ด้านการจัดการ ตามลำดับ

ผลการศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนผาหวาย โดยภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ 1) ด้านการเรียนรู้ 2) ด้านการมีส่วนร่วม 3) ด้านทรัพยากร 4) ด้านเครือข่าย 5) ด้านองค์กรชุมชน 6) ด้านคน และ 7) ด้านแผนของชุมชน ตามลำดับ

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย มีความจำเป็นที่ชุมชนต้องตระหนักถึงความเป็นเจ้าของ มีความภาคภูมิใจ คงความเป็นเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้ตรงตามความต้องการของชุมชนสูงสุด เกิดผลตอบแทนที่เหมาะสมแก่คนในท้องถิ่น สร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีชีวิตชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน

Abstract

The research aimed at: 1) studying the factors of Pha Wai community-based tourism management in Puan Pu sub-district, Nong Hin District, Loei Province; and 2) studying the strength of Pha Wai community-based tourism management, Puan Pu sub-district, Nong Hin District, Loei Province. Data were collected through questionnaire and in-depth interview with 4 groups of informants: tourism-related government officers, private sectors, community leaders and tourism leaders from conservative tourism group, and people living in Pha Wai village. The results were as follows:

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹ Lecturer, Tourism and Hotel Program, Faculty of Management science, Loei Rajabhat University

For opinions on community tourism management factors, overall aspect were rated at high level. The opinions on the management factors of community tourism were ranked as follows: 1) community organizations; 2) natural resources and culture; 3) learning; and 4) management, respectively.

For opinions on the strength of Pha Wai community in general, all aspects are at the highest level. Considering by the project, the strength of the community were ranked respectively as: 1) learning; 2) participation; 3) resources; 4) network; 5) community organization; 6) people; and 7) community plan.

The interview found that for the community's strength in managing the community needs to be aware of ownership, pride and local culture, create cross-cultural learning by involving people in the community in the direction and decision-making of community tourism management, maximize the needs of the community and create appropriate returns for the local people and strengthen sustainable tourism management in communities.

Keywords: tourism, community-based tourism, ways of life of community, community strength

ความเป็นมาของปัญหา

จากการคาดการณ์ของกรมการท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นและนักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป มีแนวโน้มเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น แหล่งท่องเที่ยวใหม่จะได้รับผลประโยชน์จากแนวโน้มและโอกาสที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นจึงควรเตรียมความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยการกำหนดนโยบายตลอดจนมาตรการในด้านการส่งเสริมและพัฒนาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกการตลาด และการพัฒนาบุคลากรเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศพร้อมทั้งสามารถป้องกันและลดผลกระทบทางลบต่างๆ ให้การท่องเที่ยวสามารถเติบโตได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) เนื่องจากการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ รัฐบาลได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศอย่างจริงจังในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยรัฐบาลได้แถลงนโยบายด้านการท่องเที่ยว ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พุทธศักราช 2560 – 2564 มีเป้าหมายคือการมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวของอาเซียนและเสริมสร้างความยั่งยืนและการกระจายรายได้สู่ทุกภาคส่วนของการท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) นอกจากนี้ รัฐบาลยังเปิดโอกาสให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้น โดยให้ชุมชนมีสิทธิใน

การอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชุมชนและมีส่วนร่วมในพัฒนา การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนของตน

ตามพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2559 ได้มีบทบัญญัติบางประการ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นการเฉพาะ เนื่องด้วยเล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ในท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นการเฉพาะ ส่งเสริมให้บุคคลผู้เป็นรากฐานหลักของท้องถิ่นนั้นๆ อาทิ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือบุคลากรผู้มีความรู้ในท้องถิ่นหรือเจ้าบ้านน้อย เป็นต้น ให้สามารถนำเสนอหรือถ่ายทอดวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และความหลากหลายของธรรมชาติในท้องถิ่นสู่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ผ่านการประกาศกำหนดเขตพื้นที่ในท้องถิ่นหรือชุมชน เพื่อให้มัคคุเทศก์ที่ได้รับการยกเว้นคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ปฏิบัติงานในฐานะ “มัคคุเทศก์ท้องถิ่น” ได้ส่งเสริมให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ จากการท่องเที่ยวให้กับท้องถิ่นหรือชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม สร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชนในท้องถิ่นได้รักถิ่นฐานบ้านเกิด มีขวัญกำลังใจในการสืบทอดความรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมของแผ่นดินถิ่นเกิด และดำรงอัตลักษณ์ของตนเองไว้ได้ สร้างความแข็งแกร่งให้กับท้องถิ่นหรือชุมชนอย่างยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมอย่างเสมอภาคกันทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องอย่างชาญฉลาด ซึ่งจะต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ให้สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นนั้นไว้ให้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มุ่งพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) เพื่อให้สามารถรองรับกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องพัฒนาส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้และสามารถปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงนั้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต้องอาศัยการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน การจัดเวทีเพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข ปัญหา ไปจนถึงการเรียนรู้เพื่อค้นหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา จะส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน

การสร้าง ความเข้มแข็งในชุมชนผ่านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนนั้น มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน และเร่งให้เกิดจิตสำนึกรักในทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนด้วย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม การเรียนรู้และวางแผนในทรัพยากรของชุมชนก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่คนในชุมชนขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนเอง ส่งผลให้เป็นชุมชนต้นแบบด้าน

การจัดการท่องเที่ยวชุมชน ที่มีความเข้มแข็งทั้งคนในชุมชน และทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ผาห้วย ตำบลปวนพูน อำเภอนongหิน จังหวัดเลย
2. ศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนผาห้วย ตำบลปวนพูน อำเภอนongหิน จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนผาห้วย ตำบลปวนพูน อำเภอนongหิน จังหวัดเลย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาห้วย ตำบลปวนพูน อำเภอนongหิน จังหวัดเลย และ 2) เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนผาห้วย ตำบลปวนพูน อำเภอนongหิน จังหวัดเลย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงจะได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยโดยแยกประเด็นพิจารณาดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนผาห้วย ตำบลปวนพูน อำเภอนongหิน จังหวัดเลย ได้แก่ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเลย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานเลย (ททท.) องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเลย (องค์การมหาชน) อำเภอนongหิน องค์การปกครองท้องถิ่นตำบลปวนพูน จำนวน 5 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์

1.2 ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่ม/ชมรมต่างๆ ภายในชุมชนผาห้วยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนผาห้วย ตำบลปวนพูน อำเภอนongหิน จังหวัดเลย ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และหัวหน้าชมรมการท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 5 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์

1.3 ผู้ประกอบการภาคเอกชนทางด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านอาหาร ร้านจำหน่ายของที่ระลึกและรถรับจ้างสาธารณะในพื้นที่ (รถอีแต๊ก) จำนวน 5 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์

1.4 ประชาชนในท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย (ปัจจุบัน มี 263ครัวเรือน ประชากร 1,069 คน ชาย 551 คน หญิง 518 คน) คำนวนหา กลุ่มตัวอย่างจากสูตรทราโ ร ยามาเน โดย ใช้แบบสอบถามกับ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปหรือข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อ เดือน เชื้อชาติ

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

ตอนที่ 3 ความเข้มแข็งของชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปหรือข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อ เดือน เชื้อชาติ

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

ตอนที่ 3 ความเข้มแข็งของชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา (ชุมชนบ้านผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย) และการสังเกตของผู้วิจัย

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากหนังสือ วารสาร บทความ เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามกับประชาชนในท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน

2. ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่ม /ชมรมต่างๆ ภายในชุมชน และผู้ประกอบการภาคเอกชนทางด้านการท่องเที่ยว

3. เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งรายละเอียดของปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย และ ความเข้มแข็งของชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน และ ความเข้มแข็งของชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากการสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมตามประเด็นปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน และ ความเข้มแข็งของชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพุ อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย

5. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย และสถิติบรรยาย

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพนำเสนอในลักษณะการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 300 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 54 และเป็นเพศชายจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 46 จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 300 คน ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3 รองลงมา ได้แก่ อายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 32 อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 24.7 และอายุน้อยกว่า 21 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 6 จำแนกตามการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 54.7 รองลงมา ได้แก่ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 26 อนุปริญญา/ปวส. จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 16 และประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 63.3 รองลงมา ได้แก่ ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 32 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 และพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2 จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 10 ปี จำนวน 270 คน คิดเป็นร้อยละ 90 รองลงมา ได้แก่ 5-6 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ตามลำดับ

ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการท่องเที่ยว พบว่า โดยภาพรวมทุกด้าน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบริษัทด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบริษัทด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่าชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด และเห็นว่าชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอยู่ในระดับมาก

ด้านองค์กรชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบริษัทด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่ามีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และมีทักษะในเรื่องต่างๆ หลากหลาย และชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของ และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด และเห็นว่าชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน อยู่ในระดับมาก

ด้านการจัดการ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบริษัทด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่ามีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความคิดเห็นต่อบริษัทด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพ อำเภอนงนุช จังหวัดเลยต่ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้

1. มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม
2. มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้
3. มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ตามลำดับ

ด้านการเรียนรู้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบริษัทด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่าสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความคิดเห็นต่อบริษัทด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้

1. ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างได้
2. มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือนตามลำดับ

ข้อมูลเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพ อำเภอนงนุช จังหวัดเลย พบว่า โดยภาพรวมทุกด้าน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อความเข้มแข็งของชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพ อำเภอนงนุช จังหวัดเลย อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านคน(ทรัพยากรมนุษย์) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่าปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้

1. ความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน
2. การรับรู้ร่วมกันของประชาชนในชุมชน
3. การร่วมแสดงออกในทิศทางเดียวกันของประชาชนในชุมชน
4. การคัดค้านหรือโต้แย้งของประชาชนในชุมชนตามลำดับ

ด้านทรัพยากร ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่าปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้

1. ประชาชนในชุมชนมีความรู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน
3. ประชาชนในชุมชนมีความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น

ด้านการมีส่วนร่วม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่าปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้

1. การเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม
2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชน
3. การให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน/ปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ
4. การให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมิน/ตรวจสอบกิจกรรมต่างๆ

ด้านการเรียนรู้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่าปัจจัยด้านการ

จัดการท่องเที่ยวชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนมีการกระตุ้นอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นวิถีชีวิตชุมชน
2. ประชาชนในชุมชนมีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย
3. ประชาชนในชุมชนมีการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาของชุมชน ตามลำดับ

ด้านแผนของชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่าปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ชุมชนมีการกำหนดแผนการพัฒนาระยะสั้นและระยะยาว และเห็นว่าปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้

1. ชุมชนสามารถวางแผนแนวทางการพัฒนาชุมชนร่วมกันได้
2. ชุมชนสามารถมองเห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและมีส่วนร่วม

ด้านเครือข่าย ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่าปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้

1. ชุมชนมีการทำเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อภาคีอื่นๆ อย่างสม่ำเสมอ
2. ชุมชนมีความสัมพันธ์กับหมู่บ้าน ชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาครัฐราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่นๆ
3. ชุมชนมีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาอื่นๆ

ด้านองค์กรชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพ อำเภอนงนุช จังหวัดเลยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ชุมชนมีเป้าหมายร่วมกันโดยมุ่งถึงประโยชน์ที่สมาชิกและชุมชนได้รับเป็นสำคัญ

ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพ อำเภอนงหิน จังหวัดเลย พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพ อำเภอนงหิน จังหวัดเลย มีความจำเป็นที่ชุมชนต้องตระหนักถึงความเป็นเจ้าของ มีความภาคภูมิใจ คงความเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้ตรงตามความต้องการของชุมชนสูงสุด เกิดผลตอบแทนที่เหมาะสมแก่คนในท้องถิ่น สร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

การศึกษา เรื่อง “ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพ อำเภอนงหิน จังหวัดเลย” มีประเด็นในการอภิปรายดังนี้

1. ปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพ อำเภอนงหิน จังหวัดเลย จากการศึกษาปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนผาหวาย พบว่า ด้านองค์กรชุมชน ความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพ อำเภอนงหิน จังหวัดเลย โดยเห็นว่ามีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และมีทักษะในเรื่องต่างๆ หลากหลาย ชุมชนรู้จักเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา และเห็นว่าชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน รองลงมาได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเห็นว่าชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิธีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และเห็นว่าชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เสกสรร ท้าวทุมมา (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการชุมชนเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยว ด้วยกระบวนการประชาสังคมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านบุคคลทั้ง 5 ชุมชนยังคงดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ด้านความเชื่อได้แก่ สืบทอดวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มให้ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืนสืบทอดมาสู่รุ่นลูกหลานได้ปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน และปัจจัยด้านสังคม โครงสร้างทางสังคมวิธีการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ตลอดจนความพร้อมด้านการจัดการของ

ชุมชน และ ทรัพยากร สุขสมเกษม (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลของการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในเขตเทศบาลนคร ปากเกร็ด พบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี คือ 1) ปัจจัยผู้นำชุมชนอุทิศตนและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 2) ปัจจัยสมาชิกในชุมชนยอมรับบทบาทของ กรรมการชุมชน 3) ปัจจัยชุมชนมีกระบวนการบริหารงานในชุมชนที่ชัดเจน 4) ปัจจัยชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองสูง 5) ปัจจัยชุมชนได้รับการจัดสรรงบประมาณจากเทศบาล 6) ปัจจัยชุมชนมีลักษณะพื้นที่ทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการรวมกลุ่ม 7) ปัจจัยชุมชนกับเทศบาลมีความร่วมมือกัน และปัญหา

2. ความเข้มแข็งของชุมชนผาหวาย ตำบลปวนพ อำเภอนงหิน จังหวัดเลย ผลการศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนผาหวาย จากการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการเรียนรู้ มีความคิดเห็นต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนมีการกระตุ้นอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นวิถีชีวิตชุมชน รองลงมา คือ ประชาชนในชุมชนมีการเรียนรู้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย และประชาชนในชุมชนมีการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาของชุมชน ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในเขตบริการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาไต่ อำเภอมะป้าหลวง จังหวัดเชียงราย ของ สุพัตรา พรหมพิชัย และ คณะ (2560) พบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีโครงสร้าง คณะกรรมการและระบบการบริหารจัดการกลุ่มที่ชัดเจนโปร่งใส และมีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม โดยทั้ง 4 กลุ่มท่องเที่ยวมีโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คัดเลือกมาจากฐานทรัพยากรของชุมชน และเพื่อให้สามารถจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ด้วยตนเอง ตัวแทนแกนนำจากทั้ง 4 กลุ่มท่องเที่ยว ร่วมกันจัดตั้ง ‘ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนแม่ฟ้าหลวง’ มีโครงสร้าง คณะกรรมการและระบบการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนศูนย์มีการพัฒนาแผนการตลาดที่เหมาะสมขึ้นมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานของศูนย์ต่อไป รวมถึงมีเครือข่ายและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายใต้ศูนย์ประสานงาน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอแม่ฟ้าหลวง ที่จะทำงานกับหน่วยงานสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด และหน่วยงานสนับสนุนด้านการพัฒนาศักยภาพของ คนในกลุ่มท่องเที่ยวได้ต่อไป สำหรับแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนบนพื้นที่สูง มีทั้ง ส่วนที่มาจากภายในคือคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวและคนในชุมชน และหน่วยงานทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนโยบายของภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลางและในระดับภูมิภาค

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนผาห้วย ตำบลปวนพูน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย” จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการเก็บแบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนผาห้วย ตำบลปวนพูน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย มีความจำเป็นที่ชุมชนต้องตระหนักถึงความเป็นเจ้าของ มีความภาคภูมิใจ คงความเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้ตรงตามความต้องการของชุมชนสูงสุด เกิดผลตอบแทนที่เหมาะสมแก่คนในท้องถิ่น สร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนผาห้วย ตำบลปวนพูน อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย
2. ศึกษาการพัฒนาศักยภาพของชุมชนโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

3. ศึกษาแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนให้เกิดความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

4. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ตลอดจนการกระตุ้นและดึงดูดใจให้เกิดความต้องการใช้เวลาในการท่องเที่ยวภายในชุมชนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- รพีภัทร์ สุขสมเกษม. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. สถานิติบัญญัติแห่งชาติ. 2557. ราชกิจจานุเบกษา. สืบค้นจาก <http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/52/lawguide/law1/6.pdf>.
- สุพัตรา พรหมพิชัย และ คณะ. (2560). *รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพทางด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในเขตบริการศูนย์การเรียนรู้บ้านนาได้อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย*. เชียงราย: วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย
- เสกสรรค์ ท้าวพุมมา. (2564). *รายงานการวิจัยเรื่อง การจัดการชุมชนเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยว ด้วยกระบวนการประชาสังคมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.